

Godišnji izveštaj 2022.

Novosadska novinarska škola

[office@novinarska-](mailto:office@novinarska-skola.org.rs)

skola.org.rs

[\[skola.org.rs/\]\(https://novinarska-skola.org.rs/\)](https://novinarska-</p></div><div data-bbox=)

00381 21 424164

Kosovska 1, Novi Sad

Srbija

SADRŽAJ

Društveno-politički kontekst	3
Opis situacije	3
NNŠ u 2022. godini	6
Sumirani rezultati	6
Pojedinačni projekti	8

DRUŠTVENO-POLITIČKI KONTEKST

Opis situacije

Medijsku sferu Srbije 2022. godine obeležili su više problemi, nego uspesi i modeli dobre prakse.

O tome svedoče izveštaji uglednih međunarodnih organizacija, Evropske komisije i domaćih istraživača medijske situacije u zemlji. Za godišnji izveštaj izdvajamo samo nekoliko.

Fridom haus o stanju političkih prava i građanskih sloboda ili sprovođenju demokratskih reformi u svetu u izveštaju [objavljenom za 2022](#), navodi da Srbija iz godine u godinu beleži neuspehe i svrstana je među delimično slobodne države i hibridne režime.

Grent Bejker, istraživač i analitičar tehnologije i demokratije u vašingtonskoj nevladinoj organizaciji, objašnjava za Glas Amerike "povećana je upotreba takozvanih slep tužbi, čiji je cilj da izazovu znatnu finansijsku štetu kompaniji ili nezavisnim medijima, kako bi bili primorani da prekinu sa radom. Bili smo svedoci takvih tužbi podnetih protiv [Mreže za istraživanje kriminala i korupcije \(KRIK\)](#). Mi i Reporteri bez granica dokumentovali smo i fenomen koji smo nazvali 'ružni blizanac' - kada se po uzoru na internet stranicu nezavisnog medija osnuje stranica istog ili sličnog imena koja služi za širenje dezinformacija. Još jedna stvar koja je izazvala zabrinutost je pozivanje na odgovornost ljudi koji su se putem interneta oglašavali o protestima ekoloških organizacija - ili im je, pak, policija dolazila u domove. Takođe, tokom poslednjih godina svesni smo izveštaja da bi vlasti mogle koristiti takozvane špijunske softvere - poput 'Predatora' ili 'Krugova'. Rekao bih da bi to bile glavne brige i izazovi"¹. Istini za volju u istom izveštaju se ističe i to da u "konkurenciji 70 država u šest svetskih regiona, ili 89 odsto korisnika interneta na svetu, prema izveštaju nevladine organizacije Fridom haus "Sloboda interneta 2022" - Srbija je u kategoriji slobodnih zemalja"².

Indeks slobode medija Reportera bez granica u svetu za 2022. godinu "svrstava 180 država i teritorija u jednu od pet grupa. Stanje u njima tako se ocenjuje kao - dobro, zadovoljavajuće, problematično, teško ili veoma ozbiljno. U poslednju, kritičnu grupu spada 28 zemalja - uključujući Rusiju i Kinu - što je do sada najveći broj. Mesta s najzabrinjavajućom situacijom su Iran, Eritreja i Severna Koreja, dok su najbolje su ocenjene tri nordijske zemlje: Norveška, Danska i Švedska. U ovom kontekstu bi trebalo sagledati mesto Srbije. Severna Makedonija najbolje je rangirana država Zapadnog Balkana na 57. mestu, s gotovo nepromenjenom ocenom (68,44 u odnosu na 68,33 iz

¹ <https://www.glasamerike.net/a/intervju-izvestaj-fridom-haus-sloboda-interneta/6796654.html>

² <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/4991625/srbija-internet-fridom-haus.html>

2021). Prate je Kosovo na 61. mestu, Crna Gora na 63, te Bosna i Hercegovina na 67. mestu. Ocena Crne Gore tek se neznatno popravila (66,54 u odnosu na 65,67 iz 2021), međutim, to joj je bilo dovoljno za skok od čak 41 pozicije, budući da se u prošlogodišnjem Indeksu našla na 104. mestu. Na Zapadnom Balkanu, najlošije je rangirana Srbija, na 79. mestu. To je za 14 pozicija bolje nego lane, ali uz lošiju prosečnu ocenu (61,51 u odnosu na 67,97 iz 2021). I pored toga, u izveštaju Reportera bez granica ocenjuje se da je Srbija 'sa svoje strane osvojila bodove u borbi protiv nekažnjivosti'³.

Ono što posebno zabrinjava su sve učestaliji napadi na novinare i posebno novinarke jer istražuju i izveštavaju o nepodopštinama, bilo da je reč o lokalnom ili nacionalnom nivou, podjednako, „vršilaca vlasti“, moćnih političkih i ekonomskih elita, tajkuna, politikantske i građevinske mafije skrivene iza lika „uspešnih“ biznismena. Prema najnovijem istraživanju „Žene u medijima“, koje je sprovedla Inicijativa za mirne promene više od 70 odsto novinarki želi da promeni profesiju, a njih 60% se izjasnilo da je trpelo pritiske i nasilje samo zato što su obavljale svoj posao.

Istraživanja i Novosadske novinarske škole (novinarska-skola.org.rs) ukazuju koliko je devastirana medijska sfera i koliko novi mediji uključujući i društvene mreže koriste političke elite, kako pripadnici pozicije tako i oni iz opozicije, bilo da je reč o parlamentarnim ili van parlamentarnim strankama.

Predizborna kampanja koja je obeležila 2022. odslikala je svu podeljenost društva pa samim tim i medija u Srbiji. Jedan od osnovnih tema u kampanji bila je "oslobađanje" medija i dostupnost pre svega javnih servisa predstavnicima opozicije. Zahtev svih opozicionih lidera se može svesti na jedan a to je da na servisu svih građana (RTV i RTS) mogu bez ograničenja i prikrivene cenzure da plasiraju svoje stavove, zalaganja, predloge, politike koje bi želeli da sprovode. Na žalost ti zahtevi i u ovoj kampanji nisu realizovani. Samo formalno je javni servis ustupio prostor opozicionim kandidatima, u okviru zakonskog minimuma, suštinski bio je posvećen promovisanju vladajuće partije i njenog lidera.

Osnovni zaključak monitoringa 2022. je da su medijski sadržaji potpuno ispolitizirani i da dnevno-politička praksa direktno utiče na uređivačke politike bilo da su one okrenute ka promociji ili ka osudi vlasti. Monitoring informativnih programa javnih servisa, televizija sa nacionalnom dozvolom za emitovanje i dve kablovske televizije je pokazao da su podela između javnih servisa, komercijalnih medija sa nacionalnim pokrivanjem i kablovskih televizija, avgusta 2022. u Srbiji *izrazita*. Od selekcije vesti koje prelaze informativni prag, novinarskih žanrova, kreativnosti prezentiranja činjenica, profesionalizma u formi i sadržaju, (ne)zavisnosti uređivačke politike, izvorima informacija, direktno citiranim osobama, pa do

³ <https://www.slobodnaevropa.org/a/mediji-slobode-index-polarizacija/31830969.html>

tona pojedinačnih sadržaja ali i cele večernje informativne emisije, odnosno jutarnjeg programa, praksa monitorovanih medija je potpuno različita.

Ono što jeste zajedničko gotovo svima je nedostatak medijske inicijative, izuzetak je emisija Pregled dana Nove S, i delimično Dnevnika N1. Zatim, dosledna podzastupljenost žena kao subjekata informacija i direktno citiranih osoba. Trend rodnog disbalansa je silazan u svakom pogledu. Procenat zastupljenosti žena u informativnim programima je sve manji. Da žene nisu na visoko pozicioniranim funkcijama rezultat bi bio još pogubniji. Istovremeno trebalo bi imati u vidu da sama funkciju obavljaju žene u suštini omogućava njihovu medijsku prisutnost.

Osim toga odnos novinara prema sadržaju je kod svih dominantno neutralan. Jedni su neutralni stoga što su novinarski neangažovani, tačnije citiraju direktno subjekte i time se „ne opredeljuju”, ali samo formalno, jer trebalo bi imati u vidu da je već sam izbor u suštini opredeljivanje. Drugi drže kritičku distancu ređanjem činjenica bez novinarskog analiziranja i zaključivanja, pa na taj način stiču status neutralnosti. Nasuprot ostalima novinari i novinarka Pregleda dana Nove S su kritički distancirani, ali istovremeno jasno opredeljeni u odnosu na događaj, pojavu ili subjekte društvene prakse, što se može smatrati profesionalnim stavom.

Javni servisi, kao i kablovske televizije N1 i Nova S su pokazali profesionalizam i kreativnost posebno u oblasti televizijske forme.

Kada je reč o sadržaju svi monitorovani kako večernji dnevници, tako i jutarnji programi su prepolitizovani. Delimično su izuzetak dnevници RTS i RTV u kojima značajno mesto zauzimaju informacije iz kulture i „života” kao takvog, i jutarnji program Prve TV. Istovremeno upravo javni servisi su sve češće servisi vlasti, a sve ređe slede javni interes koji je utvrđen Zakonom o medijskim javnim servisima iz 2014.

Inicijativa za mirne promene objavila je rezultate istraživanja “Žene u medijima” koji pokazuju koliko su novinarke diskriminisane u svom svakodnevnom radu. Više od njih 70% od 401 koja je ispunila anketni upitnik želi da promeni profesiju, 34,9% smatra da je manje plaćeno od kolega, a 60% je iskusilo neki od oblika diskriminacije na poslu do čak i seksualnog uznemiravanja.

Ova i još neka druga istraživanje vrlo jasno odslikavaju situaciju u medijskoj sferi Srbije 2022. godine i ukazuju koliko su izveštaji Reportera bez granica i Fridom hausa zaista odgovarajući stanju na terenu.

NNŠ U 2022. GODINI

Sumirani rezultati

[Novosadska novinarska škola](#), ako sumiramo aktivnosti tokom 2022, realizovala je 21 projekat nacionalnih, regionalnih, međunarodnih sa partnerima iz mnogih evropskih zemalja, sa partnerima iz gotovo svih zemalja Zapadnog Balkana, ali i samostalno u okviru projekata realizovanih samo na teritoriji Srbije.

U fokusu su bila medijska istraživanja, dekonstruisanje lažnih i manipulativnih medijskih sadržaja, medijsko opismenjavanje prosvetnih radnika, učenika i građana, kao i produkcija kraćih medijskih sadržaja i onih namenjenih tik tok auditorijumu i izdavačkom delatnošću.

[Fake news tragač](#) sajt Novosadske novinarske škole na kojem se objavljuju dekonstrukcije lažnih i manipulativnih informacija kao i opsežnija tematska istraživanja je bio izuzetno aktivan.

U 2022. istraživački tim Fake News Tragača objavio je dekonstrukciju 209 lažnih i manipulativnih sadržaja i sproveo deset složenijih istraživanja. Od ukupnog broja detektovanih sadržaja 12,9% moglo se pronaći u štampanom ili onlajn izdanju Informera, čime je ovaj medij po drugi put zaslužio Zlatnog Pinokija. Na drugom mestu našao se Alo, koji je iz korpusa dokazanih dezinformacija kreirao ili preneo 12,4% sadržaja, a na trećem su Srpski telegraf i njegov portal Republika, sa učešćem od 11%. Napominjemo da ove procenete ne treba tumačiti kumulativno jer se većina lažnih i manipulativnih sadržaja nije zadržala u jednom mediju, već je istovremeno objavljena na više mesta. Redakcija FakeNews Tragača je tokom proteklih godinu dana dezinformacije detektovala u 119 medija, čemu treba dodati i veliki broj netačnih sadržaja koji su potekli sa društvenih mreža.

Ove godine tematski fokus dezinformacija pomeren je sa javnog zdravlja na rat u Ukrajini i druge međunacionalne sukobe i tenzije. Sa druge strane, primećen je pozitivan trend među mejnstrim medijima u pogledu spremnosti da se isprave ili uklone netačni sadržaji.

Na Dan Novosadseke novinarske škole sredinom decembra osim nagrada najboljim mladim novinarima za dnevno i istraživačko novinarstvo (u 2022. su dobitnici bili Milica Milosavljević, RTS i Teodora Ćurčić, CINS) dodelju se i negativne nagrade medijima koji su najčešće kršili etički novinarski kodeks i objavljivali lažne i manipulativne informacije prema istraživanjima Fake News Tragača u 2022. su to bili Zlatni Pinokijo Informeru, srebrni Alo i bronzani Srpskom telegrafu.

Medijskom pismenošću Novosadska novinarska škola bavi se već 20 godina. U toj oblasti prepoznati smo na evropskom nivou. Samo u 2022. realizovano je 12 projekata neki još traju i u 2023, a neki su započeti u 2021. i završili su se 2022.

Osim tih 12 projekata ostvarili smo saradnju sa IREX Srbija i programom Saznaj i razaznaj. Seminar koji smo zajednički akreditovali u Zavodu za unapređenje obrazovanja i vaspitanja se zove "Saznaj i razaznaj - obuka o medijskoj i informacionoj pismenosti i razvijanju kritičkog mišljenja".

U okviru pomenutih projekata realizovana su:

Seminari za nastavnike - 129 nastavnika i osnovnih i srednjih škola iz 39 različitih škola iz Srbije

Seminari za učenike srednjih i osnovnih škola: 511 učenika srednjih i osnovnih škola

Tri konferencije:

- Konferencija "Iskustva, dometi i praktična primena medijske pismenosti u nastavi" - 41 učesnika
- Konferencija "Mogućnost primene medijske pismenosti u nastavi" 25 učesnika
- Regionalna konferencija WEB Media literacy- 50 učesnika iz regiona

Uspešno polje delatnosti Novosadske novinarske škole su ERAZMUS projekti (oblasti razmene sa školama, visoko obrazovanje i omladinskim radnicima) koji okupljaju veće konzorcijume iz različitih sfera, dakle ne samo nevladin sektor, već i univerziteti, škole, profitabilne kompanije koje se bave medijima na primer kreiranjem edukativnih video igara, omladinski centri i tome slično. U 2022. je realizovano 4 projekta u partnerstvu sa Crnom Gorom, Hrvatskom, Bosnom i Hercegovinom, Italijom, Slovačkom, Severnom Makedonijom, Albanijom, Španijom, Irskom, Holandijom, Danskom i Finskom. Kroz ERAZMUS projekte Novosadska novinarska škola je izašla iz okvira Zapadnog Balkana na Evropsko polje delovanja i time proširila svoju misiju i izvan ex-YU područja.

Video produkcija i prisutnost na društvenim mrežama bila je i više nego zapažena.

Objavljeno je 100 Tiktok videa na dva naloga: FakeNews Tragač i Medijaverzum i oko 600 objava na ostalim društvenim mrežama NNS-a i Medijaverzuma (Fejsbuk, Instagram, Tviter). Na Tik toku je najveći doseg bio 296.000.

Duže video sadržaje objavljivali smo gotovo jednom sedmično, tačnije producirano je i stavljeno na uvid javnosti više od 50. Reč je o video serijalima o fejk njuzu, medijskoj pismenosti, kao i drugi edukativni video materijali. U okviru Erasmus projekta učestvovali smo u kreaciji i proizvodnji edukativne video igre o medijskoj pismenosti (Majnkraft).

Novosadska novinarska škola se bavi izdavaštvom sadržaja o medijima i za medije, odnosno za različite ciljne grupe od profesionalnih novinara, istraživača medijske sfere pa

do prosvetnih radnika u okviru tri izdavačke edicije Medijska sfera, Medijske reference i Entelehija. Reč je štampanim i onlajn izdanjima.

Samo u 2022. Novosadska novinarska škola je izdala sledeće knjige i priručnike:

1. [Medijska pismenost: Priručnik za edukatore/ke](#)
2. Politički TV spot u predizbornim kampanjama u Srbiji: fokus na 2022.
3. [Vodič za nastavnike o medijskoj pismenosti u okviru globalnog obrazovanja](#)
4. Monitoring predizbornog izveštavanja javnih servisa
5. Izbori na mrežama 2022.
6. Predlog praktične politike za edukaciju prosvetnih radnika za implementaciju MIP u obrazovni sistem

Linkovi ka publikacijama:

<https://novinarska-skola.org.rs/publication/izbori-na-mrezama-2022/>

<https://novinarska-skola.org.rs/publication/monitoring-predizbornog-izvestavanja-javnih-servisa/>

<https://novinarska-skola.org.rs/publication/politicki-tv-spot-u-predizbornim-kampanjama-u-srbiji-fokus-na-2022/>

Donatori Novosadske novinarske škole u 2022. su bili: Evropska komisija, Delegacija EU u Srbiji, OEBS, IREX, NED, EED, Nemačka ambasada, Holandska ambasada, BTĐ, Američka ambasada, ERAZMUS plus, SIDA (BOŠ).

Pojedinačni projekti

Naziv projekta, donator	Period realizacije	Uloga NNŠ u Projektu	Iznos Granta	Link ka sajtu
IPA/2019/414-111; RESILIENCE: Civil society action to reaffirm media freedom and counter disinformation and hateful propaganda in Western Balkans and Turkey; EuropeAid/162473/DH/ACT/ Multi	01/02/2020- 01/02/2023	PARTNER	1,111,111 EUR	https://seenpm.org/about-resilience/
L2D-RS Accredited Teacher Training Pilot, IREX	19/08/2022 - 13/11/2022	APLIKANT	12,797 USD	https://novinarska-skola.org.rs/mip-turnir/

Countering disinformation in Serbia: The first line of defense, EuropeAid/173606/DD/ACT/RS	30/12/2022 - 31/12/2025	APLIKANT	235,000 EUR	https://novinarska = skola.org.rs/supro tstavljanje- dezinformacijama -u-srbiji-prva- linija-odbrane/
FakeNews Tragač - Za generaciju bez dezinformacija, EED	01/12/2021 - 30/11/2022	APLIKANT	56,100 EUR	https://novinarska = skola.org.rs/fake- news-tragac-za- generaciju-bez- dezinformacija/
Mladi protiv dezinformacija, Erasmus plus (Tempus Fondacija)	15/03/2022 - 14/12/2022	APLIKANT	9,856 EUR	https://novinarska = skola.org.rs/mladi -protiv- dezinformacija/
Medijska pismenost u Globalnom obrazovanju, Evropska unija i Savet Evrope	01/05/2022 - 31/08/2022	APLIKANT	10,000 EUR	https://novinarska = skola.org.rs/medij ska-pismenost-u- globalnom- obrazovanju/
Unapređenje medijske i informacione pismenosti kroz dijalog sa javnim vlastima - 2, Beogradska otvorena škola (DEU)	01/10/2022 - 31/07/2023	APLIKANT	19,998 EUR	https://novinarska = skola.org.rs/unap redjenje- medijske-i- informacione- pismenosti-kroz- dijalog-sa-javnim- vlastima-2/
Medijski pismeni mladi protiv dezinformacija,	1/09/2022 - 31/05/2023	APLIKANT	15,000 EUR	https://novinarska = skola.org.rs/medij

Beogradska otvorena škola (SIDA)				ski-pismeni-mladi-protiv-dezinformacija/
FakeSpotting, Erasmus plus, EC	04/10/2020.- 03/08/2023	PARTNER	33,770 EUR	https://novinarska-skola.org.rs/6659/
875242; SEE Beyond Hate: Learning and Acting to Counter Hate Speech Online in South East Europe; Justice Programme (JUST) Rights, Equality and Citizenship Programme (REC)	01/01/2020 - 30/06/2022	PARTNER	121,515 EUR	https://www.mirovni-institut.si/en/projects/behave/
619365: WeB Media Literacy; 2020 (EAC/A02/2019) KA2 - APLIKANToperation for innovation and the exchange of good practices -Capacity Building in the field of Youth	09/11/2020 - 10/05/2022	PARTNER	93,179 EUR	https://novinarska-skola.org.rs/sr/en/web-media-literacy/
4000004468: Ringing for the MIL - strengthening of the media and information literacy education within the formal Serbian school systems; The "Matra programme" of the Netherlands Ministry of Foreign Affairs + Balkan Trust for Democracy	01/12/2020 - 15/05/2022	APLIKANT	60,010 EUR	https://novinarska-skola.org.rs/sr/zvani-za-mip-osnazivanje-ucenja-medijske-i-informacione-pismenosti-u-skolskom-sistemu-srbije/
932128502581/2021/1603: Fake News Tracer for a generation without	01/12/2021 - 30/11/2023	APLIKANT	56,150 EUR	https://fakenews.rs/

misinformation; European Endowment for Democracy				
2019-1164: Encouraging professional media reporting; National Endowment for Democracy	01/12/2020 - 30/11/2022	APLIKANT	50,000 USD	https://fakenews.rs/
932128502581/2021/1603: Encouraging professional media reporting; National Endowment for Democracy	01/12/2021 - 30/11/2023	APLIKANT	110,000 USD	https://fakenews.rs/
The analysis of media coverage on topics of public interest, OEBS	26/07/2022 - 26/12/2022	APLIKANT	9,900 EUR	https://novinarska-skola.org.rs/publication/analiza-sadrzaja-informacija-od-javnog-znacaja-objavljenih-u-informativnim-programima-tv-u-srbiji-2022/